

DATAOMBUDSMANNENS BYRÅ

TILLSTÅND AV MYNDIGHET ATT UTLÄMNA SEKRE- TESSBELAGDA PERSONUPPGIFTER UR PERSON- REGISTER

Uppdaterad 27.07.2010

www.tietosuoja.fi

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

sida

1. ALLMÄNT.....	3
2. FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR TILLSTÅND.....	3
3. VEM KAN FÅ TILLSTÅND?.....	5
4. VILKEN MYNDIGHET KAN BEVILJA TILLSTÅND.....	5
5. HURUDAN UTREDNING KRÄVS FÖR ATT FÅ TILLSTÅND?.....	5
6. UTARBETA EN FÄRDIG ANSÖKNINGSBLANKETT.....	7
7. BESLUT OM ANSÖKAN.....	7
8. TILLSTÅNDSVILLKOR SOM SKALL BIFOGAS BESLUTET.....	8

1. ALLMÄNT

En myndighet kan överlåta sekretessbelagda personuppgifter från ett personregister med den registrerades samtycke eller om offentlighetslagen eller någon annan lag uttryckligen stadgar om det.

Enligt 28 § offentlighetslagen och under däri nämnda förutsättningar kan **myndigheten** därtill i **enskilda fall** ge tillstånd att ta del av en hos myndigheten sekretessbelagd handling

- för vetenskaplig forskning
- för statistikföring
- för ett sådant lagstadgat planerings- eller utredningsarbete som en **myndighet** utför

28 § offentlighetslagen:

“Om inte något annat föreskrivs genom lag, kan en myndighet i enskilda fall bevilja tillstånd att ta del av en sekretessbelagd handling för vetenskaplig forskning eller statistikföring eller för ett sådant lagstadgat planerings- eller utredningsarbete som en myndighet utför, om det är uppenbart att de intressen som sekretessplikten är avsedd att skydda inte kränks om uppgifter lämnas ut. Prövningen om tillstånd skall beviljas skall utgå från att den vetenskapliga forskningens frihet tryggas. Om uppgifter har lämnats ut till en myndighet med samtycke av den vars intressen sekretessplikten är avsedd att skydda, får tillstånd inte beviljas i strid med de villkor för användning och utlämnande som uppställts i samtycket. Om tillstånd behövs för handlingar som finns hos flera myndigheter som är underställda samma ministerium, fattar ministeriet beslut om beviljande av tillstånd efter att vid behov ha hört myndigheterna.

Ett tillstånd som avses i 1 mom. kan beviljas för viss tid och till detta skall fogas föreskrifter som behövs för att skydda allmänna och enskilda intressen. Ett tillstånd kan återkallas när skäl därtill prövas föreligga.”

Enligt lagrummet skall vid myndighetsprövningen beaktas både rättsliga hänsyn och ändamålsenlighet.

Enligt 13 § i lagen om patientens ställning och rättigheter samt 18 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården kan social- och hälsovårdsministeriet dessutom för vetenskaplig forskning i enskilda fall bevilja tillstånd att ta del av uppgifter ur handlingar som gäller klienter hos en producent av privata socialvårdstjänster samt ur patientjournaler som förs av en i lagen om privat hälso- och sjukvård avsedd enhet som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster och av yrkesutbildad person inom hälsovården som självständigt utövar sitt yrke.

Här nedan granskas tillämpningen av bestämmelserna utgående från personuppgiftslagen.

2. FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR TILLSTÅND

En myndighet kan bevilja **tillstånd att utlämna** och ta del av **sekretessbelagda uppgifter** för ovan nämnda syften **endast** om det är uppenbart att de intressen som sekretessplikten är avsedd att skydda inte kränks ifall uppgifterna lämnas ut.

Det är alltså möjligt att utlämnande av uppgifter kan kränka dessa intressen. När beslut fattas om utlämnande av uppgifter, det oaktat om beslutet är positivt eller negativt, är det därför skäl

att **notera och anteckna grunderna** för beslutet med beaktande av ovan nämnda krav.

Regeringen konstaterar i motiveringarna till 28 § i propositionen (RP 30/1998) till offentlighetslag att frågan om huruvida utlämnande av en handling uppenbart kränker eller inte kränker de intressen till vilkas skydd sekretess har föreskrivits skall avgöras genom en rättslig prövning. Till de juridiska förutsättningarna hör även att utreda huruvida forskningsprojekten uppfyller kraven på vetenskaplig forskning eller om uppgifterna verkligen kommer att användas för statistiska ändamål. Juridiska förutsättningar saknas, om det till exempel finns grundad anledning att misstänka att den som begär en handling inte kan skydda den. Vid den här beskrivna tillståndsprövningen skall myndigheten även beakta följderna av de föreskrifter som kan bifogas tillståndet. Även den övriga lagstiftningen skall beaktas. Myndigheten bör särskilt försäkra sig om att utlämnande av den begärda handlingen inte leder till registerföring eller användning av uppgifter i strid med personregisterlagen (523/1999). Samma principer gäller för tillämpningen av ovannämnda punkter i klientlagen och patientlagen.

- Tillstånd att **lämna ut** personuppgifter, i form av en kopia eller en utskrift eller i elektronisk form ur en myndighets **personregister** kan beviljas endast om mottagaren enligt bestämmelserna om skydd av personuppgifter har rätt att registrera och använda sådana uppgifter för de syften som avses i 28 § offentlighetslagen (16 § 3 mom. offentlighetslagen). Den som beviljar tillståndet skall när han fattar beslutet försäkra sig om att de kriterier som fastställs i personuppgiftslagen för hanteringen av ifrågavarande personuppgifter uppfylls.
- Offentlighetslagens 28 § kan anses innebära att även då tillstånd beviljas att ta del av (få till påseende) konfidentiell data skall man säkerställa att forskaren insamlar och registrerar uppgifter endast för ett i 28 § avsett ändamål (ifall det i enlighet med det beviljade tillståndet får insamlas och registreras uppgifter jämte personuppgifter ur handlingarna).
- Med stöd av 28 § offentlighetslagen skall man vid utlämnande av andra uppgifter än ur ett personregister på motsvarande sätt försäkra sig om att detta inte leder till att uppgifterna används i strid med personuppgiftslagen eller någon annan lag.
- Om uppgifterna i en handling har utlämnats till en myndighet med samtycke av den vars intressen sekretessplikten är avsedd att skydda, *får tillstånd inte beviljas om detta strider emot de villkor som ställts i samtycket för användning och utlämnande av uppgifterna* (28 § 1 mom. offentlighetslagen; för material som insamlats före 1.12.1999: se även övergångsbestämmelserna i 37 § 5 mom. offentlighetslagen).

Tillstånd får inte beviljas om ovan nämnda rättsliga förutsättningar inte uppfylls.

I sista hand beslutar myndigheten om beviljandet av tillstånd under de förutsättningar som framgår ovan. Härvid bör myndigheten dock beakta de allmänna rättsprinciperna, bl.a. jämlikhetsprincipen. Enligt 28 § offentlighetslagen skall prövningen av tillstånd utgå från att den vetenskapliga forskningens frihet tryggas.

Även om beviljandet av tillstånd enligt regeringens proposition till en del också är ändamålsenlighetsprövning, torde det i praktiken ytterst sällan kunna bli fråga om att tillstånd förvägras. En handling skall nämligen i regel lämnas ut, om för begäran presenterats beaktansvärd motivering, de juridiska förutsättningarna uppfylls och ifall vid en objektiv bedömning av åtgärden inte kan anses leda till att ett sekretessbelagt intresse kränks eller till registerverksamhet i strid med dataskyddslagstiftningen.

Vid prövningen torde det dock vara möjligt att beakta de speciella hänsyn som föranleds av integritetsskyddet, i synnerhet om kundförhållandets konfidentiella natur uttryckligen kräver detta.

- Tillstånd kan beviljas endast i enskilda fall, för ett specificerat ändamål och för en viss tid.

Bestämmelsen kan i praktiken anses betyda att tillstånd kan beviljas endast för ett definierat ändamål, t.ex. för viss preciserad vetenskaplig forskning eller statistikföring.

- Till tillståndet skall fogas de bestämmelser som behövs för att trygga allmänna och privata intressen.

3. VEM KAN FÅ TILLSTÅND?

Ett tillstånd som avses i 28 § offentlighetslagen kan under de stadgade förutsättningarna beviljas en enskild forskare, en forskargrupp eller en myndighet, vars forskningsverksamhet och därtill hörande hantering av personuppgifter uppfyller de villkor som fastställs i lagen.

Tillståndet kan beviljas den som utför undersökningen (ansvariga för forskningsregistret). Detta innebär att det också kan beviljas t.ex. en forskningsorganisation och inte enbart en (eller flera) forskare. En forskningsorganisation bör dock i sin ansökan om tillstånd definiera grunderna för undersökningen, vem som ansvarar för och deltar i den samt hur ansvarsfördelningen i arbetet sköts i övrigt.

4. VILKEN MYNDIGHET KAN BEVILJA TILLSTÅND ENLIGT 28§ I OFFENTLIGHETSLAGEN?

Behörighet att bevilja tillstånd bestäms, enligt 28 § offentlighetslagen, på basis av huruvida uppgifter för de syften som nämns i lagrummet ansöks av en eller flera myndigheter. Tillstånd kan beviljas av

- **den berörda myndigheten**, (t.ex. en kommunal hälsovårdscentral eller ett ämbetsverk eller en registeransvarig kommunal myndighet), om delgivning av de sekretessbelagda uppgifterna ansöks av *enbart denna myndighet*
- **det berörda ministeriet**, efter att vid behov ha hört de berörda myndigheterna, om delgivning ansöks beträffande sekretessbelagda uppgifter *från personregister/handlingar hos flera myndigheter eller ämbetsverk som är underställda samma ministerium*

Med avseende på beviljandet av tillstånd är det således nödvändigt att den som ansöker om tillståndet tillhandahåller en utredning över huruvida han har för avsikt att inhämta sekretessbelagda personuppgifter för detta ändamål också från andra myndigheter eller ämbetsverk.

Rätten att bevilja tillstånd gäller endast myndigheters handlingar, *däremot inte handlingar som tillhör en privat institution eller sammanslutning*. Som myndighetshandlingar betraktas dock handlingar som uppkommit genom tjänster som utförts på uppdrag av en myndighet. Om tjänsten levererats av en privat instans, kan den myndighet på vars uppdrag arbetet utförts eller det berörda ministeriet bevilja tillstånd att utlämna uppgifter och handlingar ur det personregister som skapats.

5. HURUDAN UTREDNING KRÄVS FÖR ATT FÅ TILLSTÅND?

Tillstånd för utlämnande av sekretessbelagda personuppgifter ur ett personregister bör beviljas endast på **skriftlig begäran**.

Till begäran bör fogas

- en utredning över hur uppgifterna kommer att användas (ett bestämt och specificerat forskningsobjekt, ett bestämt och specificerat statistiskt syfte, ett visst utrednings- eller planeringsarbete)
- en utredning om de uppgifter som krävs med tanke på rätten att bevilja tillstånd: *uppgifter som ansökan gäller och från vilka ställen de kommer att begäras*
- en utredning över den/de registeransvariga och/eller, om utredningen utförs av flera parter, ansvarsfördelningen med avseende på hanteringen av de personuppgifter som samlas in genom utredningen. På den här punkten har många oklarheter förekommit.
- en utredning över mottagarens rätt enligt personuppgiftslagen att registrera och använda de begärda uppgifterna antingen för 1) vetenskaplig forskning, 2) statistikföring eller 3) lagstadgat utrednings- eller planeringsarbete som utförs av en myndighet.

Detta kräver en utredning om att personuppgifterna kommer att hanteras enligt de krav och principer som fastställs i personuppgiftslagen. De här kraven tas upp närmare i dataombudsmannens broschyr "Dataskydd och vetenskaplig forskning med avseende på personuppgiftslagen".

När det gäller sekretessbelagda uppgifter är det skäl att i synnerhet försäkra sig om att

- uppgifterna skyddas på vederbörligt sätt
- de personer som omfattas av utredningen får tillräcklig information eller, om avsikten är att avvika från upplysningsplikten inom de gränser som fastställs i 24 § personuppgiftslagen, grunderna för en avvikelse från denna plikt
- de registrerade ger sitt skriftliga och på information baserade samtycke, om avsikten är att samla in uppgifter genom intervjuer eller enkäter
- ansvarsfrågorna med avseende på upprätthållandet av registret definieras mellan parterna, om olika organisationer tar del i utredningen

Observera, att

Hanteringen av personuppgifter för vetenskaplig forskning eller statistikföring kan grunda sig på

1. frivilligt, särskilt och på information baserat samtycke som den registrerade givit uttryckligen för detta ändamål. Åtminstone när det gäller insamling av känsliga uppgifter bör samtycket erhållas skriftligt. Andra lagar kan innehålla ytterligare formella krav på samtycket.
2. en uppgift som ålagts den registeransvariga i lag. Rätten att hantera känsliga uppgifter som avses i 11 § personuppgiftslagen kan enbart grunda sig på en uppgift som ålagts den registeransvariga **direkt** i lag eller i det fall att om hanteringen av uppgifterna stadgas i lag.
3. 14 § (forskning) eller 15 § i personuppgiftslagen (statistisk betydelse).

För utrednings- eller planeringsarbete som utförs av en myndighet kan **känsliga uppgifter insamlas och registreras endast**

- med den registrerades samtycke enligt de kriterier som nämns ovan, eller

- i det fall att om hanteringen av uppgifterna stadgas i lag eller om rätten att hantera uppgifterna grundar sig på en uppgift som **direkt fastställs genom lag**.
- **Med undantag av känsliga uppgifter, får personuppgifter** dessutom registreras och användas under de förutsättningar som fastställs i 16 § i personuppgiftslagen.

En myndighet kan under ovan nämnda förutsättningar bevilja tillstånd för *utrednings- och planeringsarbete* som avses i 28 § i offentlighetslagen enbart till en *myndighet*, dvs. inte till en privat sammanslutning eller institution.

6. UTARBETA EN FÄRDIG ANSÖKNINGSBLANKETT

Med tanke på olika ansökningar om tillstånd är det bra att på förhand utarbeta färdiga underlag för ansökningsblanketter, med vilka den som begär tillståndet kan lämna erforderliga upplysningar om användningen av de begärda uppgifterna och annan information för att tillgodose den juridiska aspekten. Som blankettunderlag kan också användas den modellblankett som finns på justitieministeriets hemsida (www.om.fi/julkisuus).

Om uppgifter begärs ur ett kund- eller patientregister som upprätthålls av en social- och hälsovårdsinrättning, kan som underlag användas blanketten för forskningstillstånd som utarbetats av social- och hälsovårdsministeriet och institutet för hälsa och välfärd (THL). Blanketten och instruktionerna för ifyllandet fås från social- och hälsovårdsministeriet och THL.

Om ansökan är bristfällig, är det skäl att be sökanden komplettera den till erforderliga delar.

7. BESLUT OM ANSÖKAN

Tillstånd att ta del av sekretessbelagda personuppgifter får inte beviljas om ovan nämnda rättsliga förutsättningar för utlämnandet av uppgifterna inte uppfylls. Ett dylikt tillstånd är lagstridigt.

Om myndigheten inte beviljar tillstånd, skall den fatta beslut om det. Härvid beaktas bl.a. bestämmelserna i offentlighetslagen, lagen om förvaltningsförfarande och som komplement bestämmelserna i personuppgiftslagen.

I praktiken är det alltid skäl att fatta beslutet skriftligt. P.g.a. aktsamhetsplikten som stadgas i personuppgiftslagen skall av beslutet bl.a. framgå mottagaren av uppgifterna och vilka uppgifter tillståndet gäller, samt på vilket sätt uppgifterna utlämnas. Mottagaren är underställd den sekretessplikt som stadgas i offentlighetslagen. Sekretessplikten skall påpekas i beslutshandlingarna och den bör antecknas i de överlåtna handlingarna. (25 § offentlighetslagen)

Sökanden har rätt att söka ändring i ett negativt beslut på samma sätt som i övriga fall i offentlighetslagen. Om beslutsfattandet och -formulären finns närmare information och exempelblanketter på ovan nämnda justitieministeriets hemsida.

Också ett positivt beslut om utlämnande av uppgifter bör antecknas på vederbörligt sätt. Utöver beslutsdatum och beslutsfattare skall den som lämnar ut de begärda uppgifterna informeras i tillräcklig utsträckning om till vilken part, för vilka personuppgifter och för vilket ändamål tillståndet har beviljats. Såsom anförts ovan är det skäl, när beslutet fattas, att definiera de grunder på basis av vilka utlämnande av personuppgifterna har bedömts lagligt.

8. TILLSTÅNDSVILLKOR SOM SKALL BIFOGAS BESLUTET

Villkoren för tillståndet definieras separat från fall till fall. De kan å sin sida inverka på bedömningen av förutsättningarna för tillståndet.

Allmänna och stadgeenliga tillståndsvillkor med stöd av personuppgiftslagen:

- kravet på att de kriterier som fastställs i personuppgiftslagen om hanteringen av uppgifterna uppfylls
- i synnerhet bör skyldigheten att skydda personuppgifterna under utredningen betonas
- sekretessplikten varom stadgas i 23 och 24 § offentlighetslagen eller annan lag (det lagrum som tillämpas bör nämnas). För att understryka frågans vikt är det bra att dessutom begära att forskaren/forskarna uttryckligen skriftligt förbinder sig till sekretess.

Övriga villkor för tillståndet bedöms från fall till fall. Det kan vara skäl att fästa uppmärksamhet speciellt vid

- hur samtycke begärs av de berörda samt hur dessa informeras
- hur registeransvaret preciseras

Om känsliga personuppgifter begärs för forskning enbart från personregister eller handlingar (dvs. inga uppgifter inhämtas med den berörda personens samtycke eller av honom/henne själv), är det skäl att påtala skyldigheten att underrätta dataombudsmannen om det personregister som kommer att grundas.